

עין משפט
גור מצוה

צו:

השואל את הפרה פרק שמיני בבא מציעא

מסורת הש"ס

וחומר מסוטה שלא נתנה לתבוע בעד אחד ובתור הכי קאמר אשכחן ודאי ספק מולן פי' אע"ג דבסוטה מנגלגין על ספק זהו כבשיל שגם עיקר השבועה צאה על טענת ספק ולכן מנגלגין (א) מספק דהוי כעין העיקר אבל ממון שעיקר השבועה אינה צאה אלא על טענת ודאי מולן שינגלגו על ספק תני דבי ר' ישמעאל נאמרה שבועה בחוק ונאמרה שבועה בפנים כו' והשתא לא מאכריחין חו לק"ו אלא מגזירה שזו שבועה שזוהי יליפין לכולה מילתא והשתא יליפין דמנגלגין אפי' על טענת ספק כמו שבועה אע"ג דנמנמן לא היה כעין עיקר השבועה וילפינן נמי דמנגלגין בטענת ודאי אפי' בדבר שאינו דומה (ב) כיון דהויא כעין העיקר כמו שבועה דמנגלגין כעין העיקר: **השובר** אושר שכורה מתה והלה אושר איני יודע פטור. אף על גב דבכל שבועת שומרים המפקיד משיבנו מספק שהוא אינו יודע אם נאנסה הכא שאין יודע אם מתה השאלה אין להשיבו מספק דהוי כאלו אומר המשאל ספק לי אם השאלתיך אם לאו שעל אותה טענה אין השואל חייב לישבע ועוד דהכא אפי' משאל אומר בני אמרי' דאינו נשבע אלא ע"י גלגול: **והלה אושר איני יודע פטור.** וא"ת לרב הונא ולרב

בבא א מ"י פ"ג מהל' שאלה ופקדון הלכה ג סמג ע"פ זכ טושי"ט ח"מ ס' ש"מ ט"ו פ"ה ע"ש:
 ל ב מ"י פ"ה מהל' טוען וטוען הל' ופי' נמי"ט סמג ע"פ ז' טו"ר ופי' ח"מ ס' ש"מ ט"ו פ"ה ע"ש:
 לא ג מ"י פ"ג מהל' שאלה ופקדון הלכה ג סמג ע"פ זכ טושי"ט ח"מ ס' ש"מ ט"ו פ"ה ע"ש:
 רב הונא ורב יהודה אמרי תיב. לשל (ב) וכתובות (ב) ב"ק פ"ה קמ"ו קמ"א: דברי ע"ק (נ"ט), רב נחמן ור' יוחנן אמרי שטור. מלמס ומכל מקום משכנין ליה שבועת היסא שכן הוא מבטיח שאינו יודע שהוא חייב לו (ב) וכתובות (ב) ב"ק פ"ה: ד"ל ע"ק שמה מברי, דהא אי תמי ה' ע"פ אין לך בני כלום הוי משכנין ליה שבועת היסא (ב) כ"פ ס"ט

מוסף רש"י

רב הונא ורב יהודה אמרי תיב. לשל (ב) וכתובות (ב) ב"ק פ"ה קמ"ו קמ"א: דברי ע"ק (נ"ט), רב נחמן ור' יוחנן אמרי שטור. מלמס ומכל מקום משכנין ליה שבועת היסא שכן הוא מבטיח שאינו יודע שהוא חייב לו (ב) וכתובות (ב) ב"ק פ"ה: ד"ל ע"ק שמה מברי, דהא אי תמי ה' ע"פ אין לך בני כלום הוי משכנין ליה שבועת היסא (ב) כ"פ ס"ט

בשעה שהיתה שאולה מתה והלה אושר איני יודע חייב השובר אומר שכורה מתה ביום שהיתה שכורה מתה בשעה שהיתה שכורה מתה והלה אושר איני יודע פטור זה אומר שאולה וזה אומר שכורה ישבע השובר ששכורה מתה זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע יחלוקו: **גמ'** שמעת מיניה מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב ליכא תהוי תיובתא (ב) דרב נחמן דאיתמר הונא ורב יהודה אמרי חייב רב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור בדאמר רב נחמן שיש עסק שבועה ביניהן ה"ד כגון שיש עסק שבועה ברבא דאמר

הנהרות הב"ח

רב הונא ורב יהודה אמרי תיב. לשל (ב) וכתובות (ב) ב"ק פ"ה קמ"ו קמ"א: דברי ע"ק (נ"ט), רב נחמן ור' יוחנן אמרי שטור. מלמס ומכל מקום משכנין ליה שבועת היסא שכן הוא מבטיח שאינו יודע שהוא חייב לו (ב) וכתובות (ב) ב"ק פ"ה: ד"ל ע"ק שמה מברי, דהא אי תמי ה' ע"פ אין לך בני כלום הוי משכנין ליה שבועת היסא (ב) כ"פ ס"ט

גליון הש"ס

הוספות ד"ה ליבא וכו' הוי באילו תירושו סתוהוין: ע"פ לקמן דף קטו ע"ב תוספת ד"ה ליבא:
 (א) ד"ה ח"ס ס' ולכן מנגלגין הספק: (ב) בא"ד אלוין דומה שהוא אמת כיון דהויא ענין: (ג) ח"ס ד"ה רב הונא ור' יוחנן טוב דלא אמרי' בני ע"ק: (ד) בא"ד אפי' הא דרב יהודה דשמואל הוא דרב ושמואל: (ה) בא"ד מקמי להו ממנין:

יהודה דאמרי בני ושמה בני עדיף אמאי אטריחן למיתני הכא דפטור דהשתא גריסא אשמועינן דברי עדיף להוליא כ"ש הכא דלהחיק וי"ל דאיתי דתנא כרישא דברי עדיף וחייב השואל תנא נמי סיפא דכי הו אפכא דפטור השואל אי נמי דברי דמשאל עדיף מברי דשואל וכן שמה דמשאל עדיף מדשואל ולהכי אטריחן סיפא לאשמועינן דאפילו בני דשואל ללא חשיב כולי האי עדישא משמה דמשאל: **ליבא** תהוי תיובתא רב נחמן. וא"ת מה מתינתן מוקי לה בסמוך כסומכוס ללא אזיל בתר חוקה ואית ליה ממון המוטל בספק מולקין ולהכי נלידיה כי איכא בני ושמה הוי בני עדיף אפילו להוליא ורב נחמן כרבנן דאית להו המע"ה אי נמי רב נחמן אמאי שפיר כסומכוס דמודה סומכוס היכא דליכא דררא דממונא דהמע"ה וי"ל דלסומכוס דאית ליה ממון המוטל בספק מולקין * הוי כאלו מרזיחו ומחוקין זו וזוין דלדידיה אהני בני נגד שמה וחייב הכל הכי נמי הוי ליה למימר לרבנן דהאני נמי בני נגד שמה לכל הפחות לומר שיתולקו: **והלה אושר איני יודע.** דוקא שאומר איני יודע אם הליתני אבל הליתני ואיני יודע אם החזרתי לך מתינתן היא כהנחל בתרא (ב"ק דף ק"ח). דחייב ומ"מ פריך שפיר לרב נחמן ממתניתין דאע"ג דמודה שמסר לו שמי פרות אין שמתיר אחת הוא כאלו אומר איני יודע אם השאלתי אם לאו וכן כפרה אחת כשאני יודע אם מתה בעודה שאלה: **ר"ב** הונא ורב יהודה אמרי חייב בני ושמה בני עדיף. מימה דכריש שור שנגח את הפרה (שם דף מו). ושם ד"ה דאפי' אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי סומכוס אבל חכמים אומרים זה כלל גדול דבין המע"ה מאז כלל גדול אפילו ניזק אומר בני ומיזק אומר שמה ואין לומר דרב יהודה דהכא כסומכוס והתם איירי אפ"כ דרבנן דאי לסומכוס אהני בני לרבנן נמי מהני כדפרישית לעיל ועוד דהכא כנמה לי בידך דליכא דררא דממונא לא פליג סומכוס וי"ל דדוקא הכא אית ליה לרב יהודה דברי עדיף דהוי בני טוב ושמה גרוע אבל בני ניזק הוי בני גרוע דלפי שיעוד שהזיק אל היה שם ולא יבטחו שיהי עדיף של מיזק נמי טוב הוא שלא היה לו לידע ולכן מודה רב יהודה התם דלאו בני טוב עדיף ואית גבי עדיף נטולין (ב"ב דף ק"ה). ושם ד"ה אפי' גבי האומר זה אחי אינו נאמן ומסיק דאמרי אחין אין לנו יודעין וקאמר זאת אומרת מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור והכי דייק הא התם מודו כ"ע דפטור לפי שבני שלו גרוע ושמה שלהן טוב שיעוד שהאחין אין מכריחין זו אם הוא אחיכם וי"ל דהתם נמי ירא שמה היום או מחר ישאלו וידעו ששיקר וכן כפי' הבית והעלייה (לקמן דף קטו): ושם) אם היה מכיר מקצת אבניו נטולין ומסיק והלה מה טוען איני יודע וקאמר לימא תהוי תיובתא דמ"ד מנה לי בידך כו' פטור משמע דלמ"ד חייב א"ש התם נמי הוי בני טוב שרגילות להכיר אבניו אפילו אין בהם סימן כל כשיש עסק שבועה ביניהן ונחמן שאלו יוכל לישבע משלם ואי אין רגילות להכירו לא משלם כמו ביורשים ללא אמרינן בהו מתוך שאינו יכול לישבע משלם דלא הוי להו לידע ומאוס הכי נמי בניזק אומר בני ומיזק אומר שמה לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם דלא הוי להו לידע דהא מודה מקצת הוא שמורה כפרה אבל קשה כפרק קמא דכתובות (דף יב): ושם ד"ה ר"ה) דפסיק שמואל איכרי שמעון בן גמליאל דאמר היא נאמנת לומר משארסמני נאנסתי וקאמר אפי' הא דרב יהודה דאמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע דשמואל היא דפסיק כ"ג והלא רב יהודה דשמואל מודה היכא דברי גרוע דמ"ד ח"ב (א) לבי אמר בני עדיף בני ניזק והתם טוב בני עדיף בני טוב שאינו יודע כלל מני נאנסתי וי"ל דאברי דאמר הא דרב יהודה דשמואל היא אית ליה דכלל גדול דבין אחא דקאמר גריסא הפרה (ב"ק דף מו). א"י לבי הא למוכר שור ומאכא נגחן ולא לניזק בני ולמיוק שמה וא"ת אע"ג דדחי כתיבות היא ד"ג אכתי הא דרב יהודה (ו) דרב ושמואל היא דאית להו כפי' כל הנשבעין (שבועות דף מו). ושם) דלא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם א"כ סברי כנמה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב דאי לאו הכי סברי (ס' ה) לה מתינתן דהתי דלא מני' לשנויי כשיש עסק שבועה ביניהם כדפרישית וי"ל דסברי שפיר פטור ומתני' דאוקמא בשיש עסק שבועה ביניהם כדפרישית דהתי דני' ענייהם ולא בין הירושין ואיכסו דרשי ב"ן ענייהם שהשבועה חלה על עניהן דכתנא ר"ש בן טרסון כדחתם וא"ת לרב ושמואל דפטרי בני ידענא וני' לא ידענא מודה במקצת אמאי חייב יהא נאמן כמה שכושר כמינו דאי בעי אומר איני יודע וי"ל דאין אדם טוען ברצון איני יודע כדפרישית במתני': **ר"ב** נחמן ור' יוחנן אמרי פטור. כנצח קמא (דף ק"ח). ושם) וכפ"ק דכתובות (דף יב): ושם) פי' בקוטרס פטור היינו קודם שניתקנה שבועת היסא אבל אחר שניתקנה שבועת היסא חייב לישבע שאינו יודע דאל"כ כל תבועה יאמר איני יודע ויהיה פטור מכלום: **ה"ג** כגון שיש עסק שבועה ביניהם. מ"מ כמיעתא ששור טוען וי' ומשאל שמה פטור השוכר משבועה שאינו המשאל יכול להשיבו מספק אע"ג דבמקצת לו שמה (ב) במקצת הו' דמשמע הכא דאית ליה לרב נחמן מחויב שבועה ואין יכול לישבע משלם וצ"ל כל הנשבעין (שבועות דף מו). ושם ד"ה הלכתא) גבי הו עניהן חשודין על השבועה חורה שבועה למקומה דברי ר"מ ר' יוסי אומר יחלוקו ופליג רב נחמן אר' אבא דסבר התם כמ"ד חורה שבועה למקומה ומפרש ר' אבא דהיינו למחויב לה ומתוך שאין יכול לישבע משלם וקאמר התם עבד רב נחמן עובדא דחלוקו כר' יוסי וי"ל דמוקי מתינתן דהכא כר"מ ומפרש למקומה היינו למחויב לה כדפריש' ר' אבא אבל איכא סבר כר' יוסי אבא קשה דכתיב (ב"ב דף לז). ושם ד"ה וכל) משמע דהלכה כר' אבא דאיתמו אמוראי בתראי מיניה ראייה לפסוק הלכה וק"ל (ב) כרב נחמן דבני ועוד דכפ' כל הנשבעין (שבועות דף מו). ושם) גבי יתומים מיתומים לא יפיעו אלא בשבועה דאמרי רב ושמואל לא שנו אלא שמת מלוה בחיי ליה אבל מת ליה בחיי מלוה כבר נתייחד מלוה לבני ליה שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו דסברי דלא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע או מובע או שהוא חובע או נתבע משלם הנבע וקאמר התם (דף מה): כיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דרב ושמואל עבד דעבד כר"ש עבד משמע דרב ושמואל עבד הו' כמו דר' אבא והתם אינו מוכר דרב נחמן ולא מתפקד אלא כרב דרב ושמואל ור"א ונראה לר"ת דנבטא ונב' לא ידענא הלכתא אר' אבא דמתוך שאינו יכול לישבע משלם והתם מודה אפי' רב נחמן וכשענייהן חשודים הלכה כרב נחמן ור' אבא נמי מודה התם דחלוקו וטעמא משום דהתם שניהם היו מחויבין שבועה ואין יכולין לישבע ולכן שניהם מתפסדין כל אחד חיי מטעם דר' אבא כיון דאיתו יכול לישבע המתבע משלם והמובע לא יכול ולכן יחלוקו והא דקאמר התם רבותיו שגא"י דאמרי חורה שבועה למחויב ליה ומייתי מנסכא דר' אבא לאו משום דר' אבא סבר כברי מאיר אלא דוכח מדברי ר' אבא דסבר נבטא מתוך שאינו יכול לישבע משלם יס' לנו לומר דאיתו נמי פי' מילתיה דברי מאיר למקומה למחויב לה ודוקא כשחוד המחויב שבועה לדוריתא' אבל בשבועה דרבנן כגון פוגם שטרו ופוגמת כתיבתה ומתה ונפלו קמי יתמי לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע מתפסדין דאמר רב פפא (שם) הפוגם שטרו ומת יורשיו נשבעין ונטולין היינו טעמא דכשבועה דרבנן לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם כדמשמע לעיל פרק קמא (דף ה.) גבי ההוא רעיא לבד מיתומים מן